

Съфинансиран от програма
„Еразъм+“
на Европейския съюз

Тема 1.3:

Културни политики и институции. Интелектуална собственост

Проф. д-р Ира Проданов
Проф. д-р Оливера Грачанин
Университет на Нови Сад, Сърбия

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на настоящата публикация не представлява одобрение на нейното съдържание, което отразява гледните точки само на авторите и не може да се търси отговорност от Комисията за всяка употреба, която може да бъде използвана за информацията, съдържаща се в нея.

Култура. Културни политики. Определения.

- Какво е култура? Нещо положително, приятно, прогресивно?
- Какви са критериите, за да се счита нещо за културен продукт?
- Позитивисткото разбиране на културата е остаряло;
- Няколко фактора са от значение при определянето на това какво е култура и кои културни продукти са „добри“ – държавата, обществото и личността;
- Критериите, свързани с културата са се променяли във времето;
- Повечето хора практикуват модела на мултикултурализма през целия си живот.

Определения за култура

- "Царството на човешките ценности, в което човешката раса, издигайки се над борбата за оцеляване, намалява агресията, насилието и мизерията и изгражда един по-благороден свят, по-висок от света на обикновената цивилизация?" (Beljanski 2011: 45)
- Добра и лоша култура (Markuze, Huizinga, Fichte ...)
- Културата е „пъзел без координати, съставен от различни изобретения, които избягват от категоризация и оценка“ (Beljanski 2011: 46)
- Висока и ниска култура?
- Популярна култура?
- Демократизирането на културата води до нейната намалена стойност (Adorno, Berdjaev, Eliot ...)

Определение за култура според Междуправителствената конференция за културни политики от 1998 г.

„Културата в най-широк смисъл включва всички постижения на хората и човечеството, в тяхната съвкупност, форма и вид, които проникват във всяка човешка дейност и съществуване. Културата включва обществено признати ценности, толерантност, външна и вътрешна ориентация на съзнанието, вярванията, творческия дух и интересите на индивида и обществото. Езикът, фолклорът, обичаите, ритуалите, традицията, знанието и процесът на обучение, многообразието и интересът към други култури, както и съвременният продукт на творчеството са в основата на съхраняването и развитието на културата. В по-тесен смисъл културата е изкуство, архитектура, музика, литература и други творчески изяви.“

<https://www.culturalpolicies.net/>

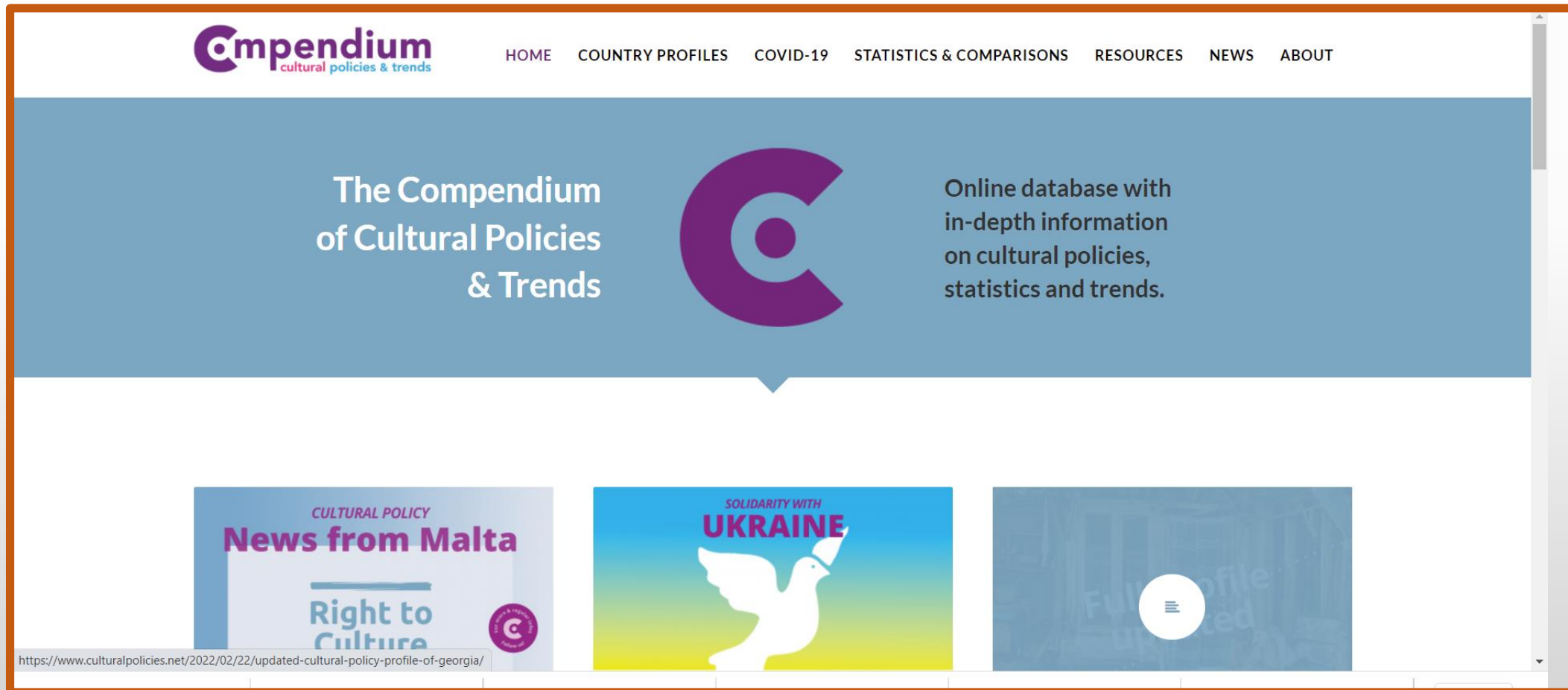

Съфинансиран от програма
„Еразъм+“
на Европейския съюз

Определение за култура в различните държави

The screenshot shows the homepage of the Compendium website. At the top left is the logo for 'Compendium cultural policies & trends'. To its right is a navigation menu with links for HOME, COUNTRY PROFILES, COVID-19, STATISTICS & COMPARISONS, RESOURCES, NEWS, and ABOUT. The main content area features a large blue banner with the text 'The Compendium of Cultural Policies & Trends' on the left, a large purple 'C' logo in the center, and the text 'Online database with in-depth information on cultural policies, statistics and trends.' on the right. Below the banner are three featured articles: 'CULTURAL POLICY News from Malta' with a sub-heading 'Right to Culture', 'SOLIDARITY WITH UKRAINE' featuring a white dove, and a third article with a 'Full profile updated' button. At the bottom left of the screenshot, a URL is visible: <https://www.culturalpolicies.net/2022/02/22/updated-cultural-policy-profile-of-georgia/>

Определение за култура в различните държави

- Компендиумът „Културна политика и тенденции“ съдържа различни изследвания, в които страните от Европейския съюз представят своите дефиниции за култура;
- Франция и Германия нямат обща дефиниция за култура, защото смятат своите общества за мултикултурни;
- В своето проучване от 2010 г. Португалия подчертава културата като „незаменим елемент в развитието на интелектуалните способности и качеството на живот, като важен фактор за населението и ключов инструмент за критично разбиране и познаване на реалния свят“
([http:// www.portaldacultura.gov.pt/ministeriocultura](http://www.portaldacultura.gov.pt/ministeriocultura));
- В България култура означава „културно наследство, визуални изкуства, сценични изкуства, книги и библиотеки, любителско изкуство, аудио-визуални изкуства и медии, авторско право и сродни изкуства, международно културно наследство и образование“. (Компендиум „Културна политика и тенденции“ <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=6> ;
- В Сърбия няма официална дефиниция за културата, но терминът се определя въз основа на три аспекта: 1. описание на компетенциите на Министерството на културата (процедури за създаване и прилагане на политики, мрежа от институции и организации, проекти, културно наследство и т.н.). 2. образование в областта на изкуството, научни изследвания в областта на културата и изкуството и културен туризъм; 3. начин на живот, ценности и визии на мултиетническото общество в Сърбия. (Vukanović 2011: 7).

Културни политики

(Обществената) културна политика има за цел да определи целите (които трябва да бъдат постигнати чрез развитието на културата), заинтересованите страни (на които са възложени задачи, чието изпълнение ще осигури постигането на тези цели), инструментите и механизмите (произхождащи от най-добрите практики, както и подкрепата за реализиране на действията, свързани със задачите и постигането на целите). Както и при другите публични политики, културните се създават чрез различни способности, като изборът на конкретен модел се прилага в зависимост от ситуацията в страната и от това как културата се определя на национално ниво (Vukanović 2011: 3).

Културни политики и институции

- Културните политики, прилагани от различни институции – правителствени или неправителствени организации или асоциации – могат да се прилагат предимно до степента, в която са финансово подкрепени (от публични или частни финансови източници) и доколкото техните организационни стратегии са ефективни.
- Частните институции често прилагат културни политики, като подкрепят финансирани проекти.
- Обща черта на повечето страни е, че те намаляват бюджета за култура от година на година, независимо от стратегиите и културните политики, а съдбата на културата днес зависи от съвместното финансиране на държавата и частния сектор.
- В Европа създаването на културни политики обикновено не е толкова пазарно ориентирано, колкото в САЩ.

Интелектуална собственост

- „Терминът „интелектуална собственост“ в най-широкия му смисъл се отнася до различни творения на човешкия ум. Тези творения и иновации, които отговарят на условията, предписани от закона, могат да бъдат защитени от определени форми на права върху интелектуална собственост.
- Може да бъде защитена само материализирана идея – лого, техническо изобретение, дизайн на някои предмети, оригинално произведение на изкуството, телевизионно предаване..., но не и самата идея.
- Интелектуалната собственост може да бъде защитена на определена територия - държава, като е възможно тази защита да се разшири и в други държави, с които носителят на права има сключен договор или отношения.
- Интелектуалната собственост на КТИ най-често е свързана с „авторски и сродни права“.

Културна политика на град Нови Сад

Казус 1

- Китайският квартал „Chinatown“ е част от Нови Сад, която преди век е била индустриален комплекс от фабрики и апартаменти за работници
- След години на преход, това място е изоставено и е заето от творци и занаятчии, които плащат на града символична такса за ползване на пространството.
- С провъзгласяването на Нови Сад за Европейска столица на културата за 2019, „Chinatown“ беше обявен за Културен квартал и поради реновирането на всички пространства творците бяха помолени да се изнесат.
- След завършване адаптацията на мястото творците нямат право да се върнат и да продължат творческия си процес?!
- Културна политика, която подкрепя творците?!

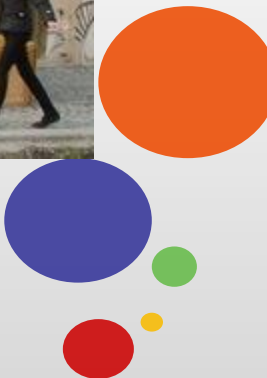

Китайският квартал „Chinatown“: културен район или борба за печалба?

<https://birn.rs/novi-sad-2021-nevolje-u-kineskoj-cetvrti/>

Китайският квартал „Chinatown“: културен район или борба за печалба?

<https://www.youtube.com/watch?v=rK4EyEvFcHI&t=42s>

Културна политика на град Нови Сад: Случаят със замъка „Edšeg“: Новият живот на старата сграда Казус 2

<https://novisad.travel/cp/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B5/kulturna-stanica-edseg>

<https://novisad.travel/cp/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B5/kulturna-stanica-edseg/>

<https://novisad.travel/cp/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B5/kulturna-stanica-edseg/>

Случаят със замъка „Eđšeg“: НОВИЯТ ЖИВОТ НА СТАРАТА СГРАДА

- Сградата на новооткрития културен център датира от 1890 г.
- След десетилетия на разпад, той е реновиран през 2012 г. за културните нужди на града, но рядко се използва
- През септември 2018 г. той беше предаден на Фондация Нови Сад 2021, която прилага нови европейски модели и стратегии за креативни места за местната общност
- Eđšeg вече е място за срещи между творци и публика
- Програмите са доминирани от различни проекти за разностранни аудитории
- Гостите са местни творци - от града, държавата - но също има създатели на изкуство от чужбина (обикновено по линия на програмата за мобилност на Фондация Нови Сад 2021)
- Финансирането е изключително от Фондацията – как ще се развива занапред?

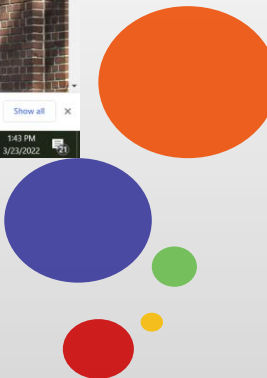
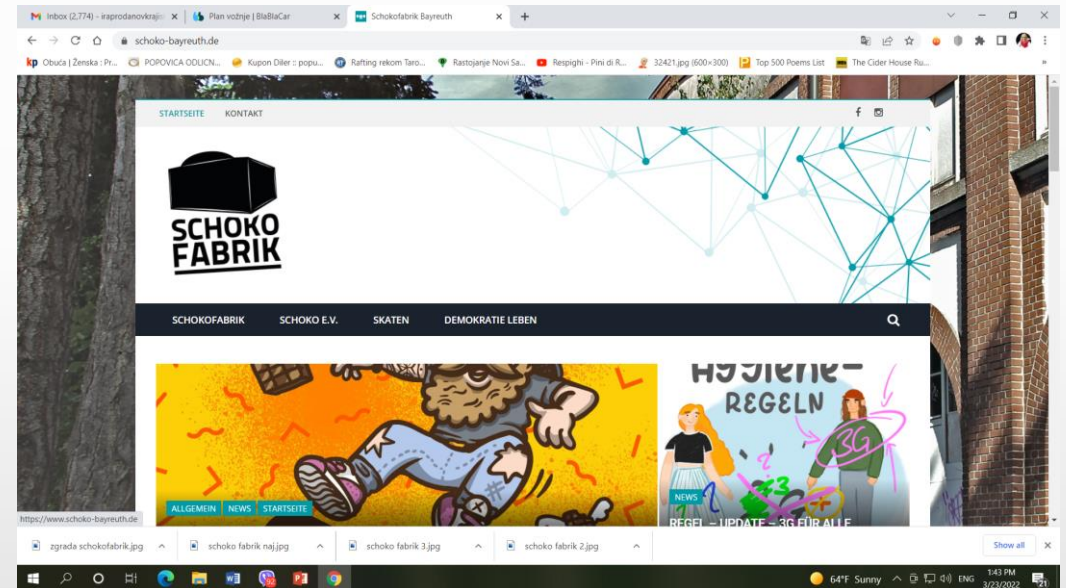

Съфинансиран от програма
„Еразъм+“
на Европейския съюз

Шоколадова фабрика и културна политика на град Байройт, Германия Казус 3

Шоколадова фабрика и културна политика на град Байройт, Германия Казус 3

- Старата шоколадова фабрика от 1909 г. е затворена през 1956 г.
- Старата изоставена сграда е превърната в културен младежки център „Schoko“
- Интериорът на фабриката е превърнат в скейт парк, но въпреки това там се провеждат концерти, изложби, пиеси и др.
- Културната политика, която подкрепя младежта, изкуството, спорта, работи благодарение на финансите на града и ЕС

Литература:

- Amenta, Edwin, Ramsey, Kelly. (2010). “Institutional Theory” in ed. Leicht, Kevin T, Jenkins, Craig. *Handbook of Politics - State and Society in Global Perspective*.
- Cunningham, Stuart (2003). “Cultural Studies from the Viewpoint of Cultural Policy”, ed. Lewis, J. and Miller, T.: *Critical Cultural Policy Studies. A Reader*, Oxford: Blackwell.
- Duelund, Peter (2011). “The impact of the new nationalism and identity politics on cultural policy-making in Europe and beyond” (CultureWatchEurope Think Piece).
(http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/CWE/CWE_Duelund_EN.pdf)
- Robins, Kevin. (2016). *Cultural Policies and Cultural Politics in Twenty First Century*. In *Cultural Interventions*. Ed.: Kevin Robins and Burcy Yasemin Şeyben. Istanbul: Istanbul Bigi University Press.
https://www.researchgate.net/publication/298061042_Cultural_Policy_and_Cultural_Politics_in_the_Twenty-First_Century
- Isar, Yudhishtir Raj. (2009). “Cultural Policy”: Toward a Global Survey. *Cultur Unbound Journal of Current Cultural Research*. https://www.researchgate.net/publication/45183050_Cultural_Policy_Towards_a_Global_Survey
- Đukić, V. (2010). *Država i kultura*. Studije savremene kulturne politike, Institut za pozorište, film, radio i televiziju. Beograd: Fakultet dramskih umetnosti.
- Vukanović, Maša. (2011). *Pogled na kulturu. Zakoni i prakse pet država članica Evropske unije*. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka. https://zaprokul.org.rs/wp-content/uploads/2015/01/zakoni_prakse.pdf

Съфинансиран от програма
„Еразъм+“
на Европейския съюз

FENICE: Насърчаване на предприемачеството и иновациите в културните и творческите индустрии чрез интердисциплинарно обучение е съфинансиран от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Проектът е инициатива на 5 академични и изследователски институции:

www.fenice-project.eu

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на настоящата публикация не представлява одобрение на нейното съдържание, което отразява гледните точки само на авторите и не може да се търси отговорност от Комисията за всяка употреба, която може да бъде използвана за информацията, съдържаща се в нея.